

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Lesnická a dřevařská fakulta
Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky

**Vývoj právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích
mimo les**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015/2016

Hana Koblížková

Prohlašuji, že jsem práci Vývoj právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les zpracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne

.....

Podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu Dr. JUDr. Ing. Martinu Florovi za odborné vedení mé bakalářské práce, své rodině za rady, připomínky a podporu při psaní.

Hana Koblížková

Vývoj právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les

ABSTRAKT

Bakalářská práce řeší téma vývoje právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les. Analyzuje změny, kterými v oblasti obecné ochrany dřevin prošel zákon o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí předpisy od doby jejich vzniku v roce 1992 po současnost, a jejich vliv na vlastníka dřeviny a orgán ochrany přírody z pohledu administrativní náročnosti a efektivnosti. Popisuje odlišnosti v postupech v souvislosti s povolováním kácení dřevin v případech, kdy se jedná o režim výkonu podle zvláštních právních předpisů a dřevin u památkově chráněných objektů. Zmiňuje problematiku střetu ochrany dřevin zakotvené v zákoně o ochraně přírody a krajiny a ochrany vlastnictví vyplývající z ustanovení občanského zákoníku. Navrhuje změny aktuální právní úpravy, a to na základě poznatků a zkušeností z praxe orgánu ochrany přírody.

Klíčová slova

dřeviny, kácení, orgán ochrany přírody, oznámení, povolení, vyhláška, zákon

Hana Koblížková

The Evolution of Legislation on Protection of Woody Plants Growing outside Forests

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on evolution of legislation concerning woody plants growing outside forests. It analyses changes of 1992 Nature and Landscape Protection Act in its part of general woody plants protection as well as following delegated legislation from 1992 to present times. It also concerns impact of above mentioned legislation on the owner of the woody plant and the public authority from the administrative difficulty and effectiveness point of view. It describes differences in the authorisation procedures of woody plants felling in the cases where there is special interest (e.g. woody plants nearby transmission lines, watercourses), and in the cases of woody plants at real estate under Heritage Preservation Act. This bachelor thesis also mentions issues emanating from conflict of protective provisions in 1992 Nature and landscape protection act and ownership protection in Civil Code. It suggests amendments to current legislation rising from experiences of nature protection authority practice.

Key words

woody plants, felling, nature protection authority, notification, permission, public notice, act

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl práce.....	9
2 Metodika.....	10
3 Historie právní úpravy před přijetím zákona č. 114/1992 Sb.	11
4 Vývoj právní úpravy dané zákonem č. 114/1992 Sb. a jeho prováděcími právními předpisy.....	14
4.1 Dřeviny nespádající do režimu výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů	17
4.2 Dřeviny v režimu výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů	22
4.2.1 Dřeviny na silničních pozemcích.....	23
4.2.2 Dřeviny u železničních drah	25
4.2.3 Dřeviny v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy..	25
4.2.4 Dřeviny při správě vodních toků	27
4.3 Dřeviny u památkově chráněných objektů	28
4.4 Ochrana dřevin versus ochrana vlastnictví	30
5 Návrh změn aktuálně platné právní úpravy	32
5.1 Návrh změn zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů	32
5.2 Návrh změn vyhlášky č. 189/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů	34
6 Diskuse.....	37
Závěr	41
Summary	43
Seznam zdrojů.....	44

Úvod

Životním prostředím je obecně vše, co vytváří přirozené podmínky pro existenci organismů a je nezbytné pro jejich další vývoj. Je tedy třeba jej chránit. Tento požadavek je vyjádřen v několika člancích Ústavy České republiky i Listiny základních práv a svobod, které jsou poté prováděny zvláštními právními předpisy upravujícími ochranu jeho jednotlivých složek. Ochranu dřevin, které mezi ně bezpochyby patří, primárně a tradičně zajišťuje zákon o lesích, jehož ustanovení se vztahují na dřeviny rostoucí na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Nezapomíná se ovšem ani na ochranu ostatních dřevin. Ta je zakotvena v zákoně o ochraně přírody a krajiny a právě jí se věnuje má bakalářská práce.

Dřeviny jsou důležitou součástí nejen volné krajiny, ale i zastavěného území měst a obcí. Významně ovlivňují mikroklima tím, že zvyšují vlhkost vzduchu, snižují a tlumí výkyvy teplot, snižují prašnost. V podobě alejí a solitér vytvářejí liniové nebo bodové prvky v krajině, které zejména v minulosti napomáhaly k orientaci. Zpevňují povrchy a omezují rizika vzniku škod vlivem erozí. Zajišťují úkryt, životní prostor a zdroj potravy pro hmyz, ptáky i savce. Odumírající dřeviny jsou biotopem a zdrojem potravy dalších organismů. Vhodně umístěné dřeviny v zastavěném území měst a obcí vytvářejí místa pro relaxaci a odpočinek obyvatel, působí izolačně (tvoří stín, snižují hluk). Svou sezónní proměnlivostí v barvě a tvaru ovlivňují estetické vnímání člověka.

Od roku 1992 upravuje ochranu dřevin rostoucích mimo les zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a předpisy vydané k jeho provedení. Dřevinou rostoucí mimo les se pro potřeby zákona rozumí strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné přírodě i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond.¹ V textu zákona je pro označení dřeviny rostoucí mimo les používána legislativní zkratka „dřevina“. Dřeviny jsou chráněny před poškozováním a ničením a péče o ně, zejména jejich ošetřování a udržování, je povinností vlastníků. Zákon ochranu dřevin rozděluje na ochranu obecnou a zvláštní. Obecná ochrana v sobě zahrnuje povinnost péče, povolování kácení a s ním související kompenzaci ekologické újmy. Ochrana zvláštní spočívá ve vyhlášení mimořádně významných stromů, jejich skupin a stromořadí za památné stromy, její součástí je i ochrana těch dřevin, které jsou zvláště chráněnými druhy. Zvláštní ochrana není omezena na dřeviny rostoucí mimo

¹ § 3 písm. g) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114#cast1>

les, ale vztahuje se i na dřeviny rostoucí na pozemcích určených k plnění funkcí lesa; jde proto o téma přesahující zadání práce.

Tématem této práce je vývoj právní úpravy související s obecnou ochranou dřevin. K jeho výběru mě vedl fakt, že dvacet let pracuji na městském úřadě na odboru výstavby a životního prostředí, kde mimo jiné činnosti také po celou dobu vykonávám agendu svěřenou orgánu ochrany přírody na úrovni pověřeného obecního úřadu. Za dobu mého působení mě zastihly všechny změny legislativy, které se této oblasti dotkly. Většinu z nich jsem vnímala a vnímám spíše negativně, zejména protože nezohledňují zkušenosti a poznatky z praxe.

V první části své práce shrnu historii právní úpravy před přijetím zákona o ochraně přírody a krajiny v roce 1992. Ve druhé části se budu věnovat změnám, kterými zákon o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí předpisy prošly od doby jejich vzniku až do současnosti. V jednotlivých kapitolách také popíši odlišnosti v postupech zejména v souvislosti s povolováním kácení dřevin v případech, kdy se jedná o režim výkonu podle zvláštních právních předpisů, dále dřevin, které pod tento režim nespádají, a dřevin u památkově chráněných objektů. Zmíním také problematiku střetu ochrany dřevin, která je zakotvená v zákoně o ochraně přírody a krajiny, a ochrany vlastnictví vyplývající z ustanovení občanského zákoníku. V poslední části práce seznámím čtenáře se změnami, které bych navrhla provést v aktuální právní úpravě. Vede mě k tomu dlouholetá praxe, díky které znám problémy, s nimiž se při aplikaci ustanovení příslušných právních předpisů potýkají nejen orgány ochrany přírody, ale i vlastníci dřevin.

1 Cíl práce

Ve své bakalářské práci si kladu za cíl shrnout a popsat vývoj právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les, jejíž vznik lze datovat k roku 1956. Podrobněji se budu věnovat právní úpravě a jejím změnám po roce 1992. Na základě svých dvacetiletých zkušeností z výkonu agendy orgánu ochrany přírody na úrovni pověřeného obecního úřadu zanalyzuji důvody změn a provedu jejich hodnocení z hlediska efektivnosti a administrativní náročnosti na straně vlastníka dřeviny i na straně věcně příslušného orgánu státní správy. Jelikož stávající právní stav nepovažuji za zcela vyhovující, navrhnou v závěru práce některé jeho změny.

2 Metodika

Při zpracování práce byly použity v první řadě obecné metody typické pro jakoukoliv poznávací činnost v oblasti společenských věd, jako jsou zejména analýza, syntéza, dedukce a indukce, a obecné metody výkladu právních předpisů a právní argumentace jakožto metody typické pro všeobecnou právní teorii. Jejich popis v bakalářské práci se (právě s ohledem na jejich obecný charakter) jeví jako nadbytečný.

Vedle nich byla, jako specifická metoda úzce související s tématem práce, použita metoda komparace práva. Ze dvou možných podob komparace, jimiž jsou komparace synchronická (současná či simultánní), srovnávající objekty existující ve stejném čase, a komparace dichronická (historická), porovnávající objekty v časovém vývoji, tj. v různých časových etapách, byla s ohledem na téma práce použita komparace dichronická.

V souladu s uvedeným jsem se při zpracování práce nejprve zaměřila na vyhledání vhodných zdrojů pro zpracování tématu mé bakalářské práce. Patřily k nim především právní předpisy upravující ochranu dřevin rostoucích mimo les, a to jak účinné, tak i již neúčinné, důvodové zprávy k novelám těchto předpisů, metodické pokyny, instrukce a sdělení Ministerstva životního prostředí, judikáty soudů, dále pak právní předpisy související s danou problematikou, a to zákon o pozemních komunikacích, zákon o drahách, vodní zákon, energetický zákon, zákon o státní památkové péči a občanský zákoník. Tyto zdroje jsou dobře dostupné na internetových stránkách Ministerstva životního prostředí, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, Ústavního soudu, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a podobně. V tištěné podobě jsem použila komentářová vydání zákona o ochraně přírody a krajiny a časopis Správní právo.

Po detailním prostudování shromážděných podkladů a na základě zjištěných informací jsem provedla analýzu důvodů změn právní úpravy, dále pomocí metody subjektivního hodnocení a dichronické komparace práva zhodnotila jednotlivé etapy vývoje a jejich vliv na vlastníky dřevin a na orgán ochrany přírody z hlediska efektivnosti a administrativní náročnosti. Na základě syntézy získaných poznatků a vlastních zkušeností z praxe navrhuji změny aktuální právní úpravy.

3 Historie právní úpravy před přijetím zákona č. 114/1992 Sb.

Do roku 1956 se právní úprava ochrany dřevin rostoucích mimo les vyskytovala ojediněle a řešila ochranu konkrétní dřeviny či skupiny dřevin. Za jednu z nejstarších vyhlášek lze považovat císařský reskript z roku 1714, vydaný na ochranu lipového stromořadí vysázeného mezi Pražským hradem a Královskou oborou v Bubenči. Od 19. století do poloviny 20. století byla právně regulována výsadba a ochrana alejí podél silnic, např. v Čechách zákonem z roku 1884 č. 72 čes. z. z., o ochraně a vysazování alejí nebo jednoduchých stromořadí podél veřejných cest, a o dvanáct let později obdobným zákonem ve Slezsku.² Kácení ojedinělých stromů, jejich skupin starších 40 let, stromů starých a památných s estetickým významem v krajině bylo zakázáno na základě výnosů okresních národních výborů, jejichž vydání bylo uloženo v lednu 1946 oběžníkem Zemského národního výboru v Praze.³

Počátek právní úpravy, která obecně zakotvila ochranu dřevin rostoucích mimo les, lze datovat k roku 1956, kdy byl Národním shromážděním republiky Československé schválen zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Předmětem tohoto zákona bylo poskytnutí zvláštní ochrany významným územím, přírodním výtvorům, přírodním památkám i vzácným druhům živočichů, rostlin, nerostů a zkamenělin, a to jejich prohlášením za chráněné. Podle ustanovení § 6 odst. 1 k přírodním výtvorům mimo jiné patřily i významné stromy a jejich skupiny. Zákon byl po dobu své účinnosti několikrát novelizován.⁴

V roce 1965 vydalo Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství vyhlášku č. 89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím. V § 4 řešila kácení stromů rostoucích mimo les a nakládání s vytěženou dřevní hmotou. Stromy rostoucí mimo les, na něž se nevztahovala ustanovení zákona o rozvoji rostlinné výroby, bylo možné kácet jen se souhlasem místního národního výboru, a to bez ohledu na jejich velikost. Šlo-li o stromy např. v břehových porostech, stromy registrované v zájmu všeobecné ochrany

² JIRÁSKOVÁ, M. *Ochrana dřevin rostoucích mimo les*. Brno, 2012/2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra práva životního prostředí a pozemkového práva. [online] citováno dne 6. 2. 2016. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/309677/pravf_m/Ochrana_drevin_rostoucich_mimo_les.txt

³ KOLAŘÍK, J. et al. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les*. 1. díl, 2. dopl. vyd. Vlašim: ČSOP, 2003, 261 s., [72] s. příl., [4] s. obr. příl. Metodika Českého svazu ochránců přírody, č. 5. ISBN 80-86327-36-1.

⁴ Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-40/zneni-19870101>

přírody a další vyjmenované v § 4 odst. 1 této vyhlášky, vydával k jejich kácení souhlas okresní národní výbor v součinnosti s orgánem státní ochrany přírody. Zákon č. 61/1964 Sb., o rozvoji rostlinné výroby řešil kácení ovocných dřevin.

Vlastník, kterému bylo vydáno povolení ke kácení, byl povinen do tří dnů po skácení stromu nabídnout vytěžené dříví lesnímu závodu. Ten pak musel do čtrnácti dnů po obdržení nabídky vyrozumět vlastníka vytěženého dříví, zda a jaký druh a množství vykoupí. Nevykoupené dříví pak mohl vlastník volně použít. Tato povinnost byla zrušena novelou v roce 1968 (vyhláška č. 154/1968 Sb.). Vyhláška byla za dobu své existence dvakrát novelizována a od 1. 1. 1978 byla vyhláškou Ministerstva lesního a vodního hospodářství České socialistické republiky č. 97/1977, o odborné správě lesů a o příspěvcích za ni, zrušena.⁵

O tři roky později ji nahradila vyhláška č. 142/1980 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o ochraně stromů rostoucích mimo les, o postupu při výjimečném povolování jejich kácení a o způsobu využití dřevní hmoty těchto stromů (dále jen „vyhláška“), kterou na základě zmocnění podle §19 odst. 2 zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění zákona České národní rady č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství vydalo Ministerstvo kultury České socialistické republiky dne 17. 9. 1980, s účinností od 1. 1. 1981.

Vyhláška se vztahovala na dřeviny stromového a keřového vzrůstu (dále jen „stromy“) v krajině, sídelních útvarech a v jejich obytných, výrobních a rekreačních zónách, ale ne na stromy chráněné podle zvláštních předpisů⁶. Stromy byly zařazeny do dvou kategorií. Do kategorie I patřily stromy vyjmenované v § 2 odst. 2, např. stromy v parcích, stromořadích, stromy určené k ochraně půdy, a dále stromy s obvodem kmene nad 125 cm nebo průměrem nad 40 cm měřeným ve výši 130 cm nad zemí a dřeviny keřového vzrůstu o plošné výměře nad 60 m². Všechny ostatní stromy spadaly do kategorie II. Ke kácení stromů bylo nutné povolení, které vydával národní výbor.

Existovaly i výjimky, kdy povolení nebylo třeba. Podle § 4 odst. 2 vyhlášky se jednalo o stromy zařazené do kategorie II rostoucí na pozemcích v soukromém

⁵ Vyhláška č. 89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1965-89/zneni-0>

⁶ Např. § 4 odst. 3, § 5, 6 a 7 zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, vládní nařízení č. 41/1963 Sb., o zřízení Krkonošského národního parku, vyhláška ministerstva školství a kultury č. 54/1958 Ú. 1., kterou se určují chráněné druhy rostlin a podmínky jejich ochrany, zákon č. 61/1964 Sb., o rozvoji rostlinné výroby, vyhláška č. 62/1964 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o rozvoji rostlinné výroby.

vlastnictví občanů a jimi užívaných nebo v osobním užívání občanů, které jsou součástí pozemků v sídelních útvarech nebo vymezených rekreačních oblastech. Podle ustanovení § 7 odst. 1 šlo také o případy, kdy by byl stavem stromu bezprostředně ohrožen život nebo zdraví osob nebo mohla-li být tímto stavem způsobena značná škoda na majetku nebo ohrožen provoz obecně prospěšného zařízení (např. telekomunikačního, nadzemního a podzemního vedení) a tomuto ohrožení nebylo možno zabránit jinak, než skácením stromu. Ten, kdo strom skácel, měl povinnost tuto skutečnost oznámit.

Vyhláška předepisovala náležitosti žádosti o povolení kácení a určovala lhůtu pro kácení, a to zpravidla na zimní období (od 1. října do 31. března). Upravovala nakládání s vytěženou dřevní hmotou obdobně jako předchozí vyhláška č. 89/1965 Sb. Ten, komu bylo vydáno povolení ke kácení, byl povinen do tří dnů po skácení stromu nabídnout vytěženou dřevní hmotu státní organizaci lesního hospodářství. Ta byla povinna do čtrnácti dnů po obdržení nabídky vyrozumět žadatele, zda a jaké množství vykoupí. Nevykoupenou dřevní hmotu pak mohl uživatel volně použít. Výše uvedený postup se vztahoval i na dřevní hmotu získanou podle § 7 odst. 1.⁷ Vyhláška č. 142/1980 Sb. a zákon č. 40/1956 Sb. byly v účinnosti až do 31. května 1992, kdy je nahradil zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Při tvorbě těchto předpisů, zejména paragrafů týkajících se kácení dřevin, byla převzata a upravena některá ustanovení zrušené vyhlášky č. 142/1980 Sb. jako např. kácení bez povolení s povinností oznámení po jeho provedení, a to v případech, je-li stavem dřevin bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo hrozí-li škoda. Dále to bylo vymezení obvodu kmene stromů a velikosti plochy keřů, výčet náležitostí, které musí obsahovat žádost o povolení kácení. V nové právní úpravě již nebylo zakotveno nakládání s vytěženou dřevní hmotou. Vývoj právní úpravy ochrany dřevin rostoucích mimo les dané zákonem o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcími předpisy je popsán v dalších částech mé práce.

⁷ Vyhláška č. 142/1980 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o ochraně stromů rostoucích mimo les, o postupu při výjimečném povolování jejich kácení a o způsobu využití dřevní hmoty z těchto stromů [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-142/zneni-19810101>

4 Vývoj právní úpravy dané zákonem č. 114/1992 Sb. a jeho prováděcími právními předpisy

Ochrana dřevin rostoucích mimo les je v současné době zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“ nebo „zákon“ nebo „zákon o ochraně přírody a krajiny“) a v jeho prováděcích právních předpisech. Zákon byl přijat Českou národní radou dne 17. února 1992, účinnosti nabyl dne 1. června 1992 a prošel mnoha novelami. Ochranu dřevin v něm obsaženou, jak bylo uvedeno, lze rozdělit na ochranu obecnou, která zahrnuje pod § 7 až § 9 povinnost péče, povolení kácení a kompenzaci ekologické újmy vzniklé kácením, a na ochranu zvláštní spočívající ve vyhlášení mimořádně významných stromů, jejich skupin a stromořadí za památné stromy (§ 46 a § 47). Součástí zvláštní ochrany je i ochrana dřevin, které jsou zvláště chráněnými druhy (§ 48 a § 49).⁸

Podle § 7 odst. 1 ZOPK jsou dřeviny chráněny před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější (§ 46 památné stromy a § 48 zvláště chráněné druhy rostlin) nebo ochrana podle zvláštních právních předpisů. Odkaz na ochranu podle zvláštních právních předpisů však neznamená, že by se na ně nevztahovala ustanovení § 8 ZOPK.⁹

Pojem poškozování a ničení definoval dnes již zrušený § 8 odst. 1 vyhlášky 395/1992 Sb. takto: „*Poškozování a ničení dřevin rostoucích mimo les (§ 7 odst. 1 zákona) je nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení jejich ekologických a estetických funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření.*“ V současné právní úpravě dané vyhláškou č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (dále jen „vyhláška č. 189/2013 Sb.“), je pojem popsán obdobně v § 2 odst. 1: „*Nedovolenými zásahy do dřevin, které jsou v rozporu s požadavky na jejich ochranu, se rozumí zásahy vyvolávající poškozování nebo ničení dřevin, které způsobí podstatné nebo trvalé snížení jejich ekologických nebo společenských funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření.*“ Nejčastějším zásahem, který může vyvolat poškození dřevin, bývá v praxi neodborný a v nepřiměřeném rozsahu provedený ořez.

⁸ PEKÁREK, M. *Zákon o ochraně přírody a krajiny : (komentář)*. Brno: Iuridica Brunensia, 1995. 199 s. Právo a současnost. ISBN 80-85964-17-1.

⁹ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.

Ustanovení § 7 odst. 2 ZOPK uvádí: „*Péče o dřeviny, zejména jejich ošetřování a udržování je povinností vlastníků. Při výskytu nákazy dřevin epidemickými či jinými jejich vážnými chorobami může orgán ochrany přírody uložit vlastníkům provedení nezbytných zásahů, včetně pokácení dřevin.*“ Vlastníkem dřeviny je vlastník pozemku, na kterém dřevina roste, jak lze dovodit z § 507 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“): „*Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé*“ a dále z § 1067 „*Strom náleží tomu, z jehož pozemku vyrůstá kmen. Vyrůstá-li kmen na hranici pozemků různých vlastníků, je strom společný.*“¹⁰ Smyslem uložení provedení zásahů včetně pokácení je zajištění ochrany dřevin před šířením nákazy. Za splnění povinnosti péče o dřeviny zodpovídá vlastník, a to i v případech, kdy ji smluvně přenese na nájemce pozemku. Vynucování plnění této povinnosti však ZOPK neupravuje a její neplnění nesankcionuje.¹¹

Problematiku povolení kácení dřevin řeší § 8 zákona o ochraně přírody a krajiny: „*Ke kácení dřevin je nezbytné povolení orgánu ochrany přírody, není-li dále stanoveno jinak. Povolení lze vydat ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin.*“¹² Ustanovení tohoto paragrafu byla poprvé po sedmnácti letech novelizována zákonem č. 349/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. prosince 2009, a v tomto znění zůstala doposud.¹³

Prvním prováděcím právním předpisem, který se týkal ochrany dřevin, byla vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „vyhláška č. 395/1992 Sb.“). Nabyla účinnosti dne 13. srpna 1992.¹⁴ Po předchozích novelách byla s účinností od 1. srpna 2008 změněna vyhláškou

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] citováno dne 13. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast3>

¹¹ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.

¹² § 8 odst 1. zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 23. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

¹³ Zákon č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-349>

¹⁴ Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-395>

č. 60/2008 Sb.¹⁵ Změna se týkala plánů péče, označování a evidence chráněných území a v oblasti ochrany dřevin se dotkla označování památných stromů. V únoru 2011, s účinností od 18. března 2011, byla vydána vyhláška č. 64/2011 Sb., o plánech péče, podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území,¹⁶ která vyhlášku č. 60/2008 Sb. zrušila. Problematika označování památných stromů tím byla přesunuta z vyhlášky č. 395/1992 Sb. do vyhlášky č. 64/2011 Sb.

Významnou novelou v oblasti obecné ochrany dřevin prošla vyhláška č. 395/1992 Sb. v roce 2013, kdy Ministerstvo životního prostředí vydalo s účinností od 15. července 2013 vyhlášku č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (dále jen „vyhláška č. 189/2013 Sb.“)¹⁷, která ve vyhlášce č. 395/1992 Sb. zrušila § 8 upravující náležitosti týkající se kácení. Některá ustanovení vyhlášky č. 189/2013 Sb. pak byla s účinností od 1. listopadu 2014 novelizována vyhláškou č. 222/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (dále jen „vyhláška č. 222/2014 Sb.“).¹⁸

K problematice kácení existují také tyto metodické pokyny, instrukce a sdělení vydané Ministerstvem životního prostředí a zveřejněné v jeho věstníku: Sdělení odboru legislativního ve věci kácení dřevin v památkově chráněných parcích a zahradách podle § 8 odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (Věstník MŽP ročník 1995, číslo 4), Metodická instrukce k aplikaci § 8 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen ZOPK), v souvislosti s kácením dřevin při výkonu oprávnění dle zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (Věstník MŽP, duben 2008, ročník XVIII, částka 4), Sdělení odboru legislativního a odboru péče o krajinu ve věci kácení dřevin rostoucích mimo les v prostředí kulturních památek (Věstník MŽP, srpen – září 2008, ročník XVIII, částka 8–9), Metodická instrukce odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP pro zajišťování agendy ochrany dřevin rostoucích mimo

¹⁵ Vyhláška č. 60/2008 Sb., o plánech péče, označování a evidenci území chráněných podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a o změně vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, (vyhláška o plánech péče, označování a evidenci chráněných území) [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-60/zneni-0>

¹⁶ Vyhláška č. 64/2011 Sb., o plánech péče, podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-64>

¹⁷ Vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-189/zneni-0>

¹⁸ Vyhláška č. 222/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-222>

les v okolí nadzemních vedení elektrizační soustavy (Věstník MŽP, červenec 2013, ročník XIII, částka 7), Společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ [§ 8 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů] (Věstník MŽP, leden 2014, ročník XIV, částka 1), Metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvozy (Věstník MŽP, červenec – srpen 2014, ročník XIV, částka 5) a Metodické doporučení k aplikaci některých ustanovení vyhlášky MŽP č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ve znění pozdějších předpisů (Věstník MŽP, leden 2015, ročník XV, částka 1).

Metodické pokyny mohou doplnit právní úpravu v intencích rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 1. 2011 č.j. 1 Ao 2/2010-185: *„Pokud Ministerstvo životního prostředí v rámci jemu svěřené pravomoci a v mantinelech zákonné úpravy vydalo metodický pokyn, jímž podrobněji upravilo postup orgánů ochrany zemědělského půdního fondu včetně hledisek a kritérií, jež mají tyto orgány posuzovat v případě územně plánovací dokumentace, bylo by v rozporu se zásadou zákazu libovůle a rovného zacházení, pokud by se orgán ochrany zemědělského půdního fondu v jednotlivých případech od metodického pokynu odchýlil.“*¹⁹

Podrobněji bude vývoj právní úpravy a postupy při povolování kácení dřevin v případech, kdy se jedná o režim výkonu podle zvláštních právních předpisů, např. zákona o pozemních komunikacích, o drahách, vodního zákona, energetického zákona, dřevin, které pod tento režim nespádají, a dřevin u památkově chráněných objektů, popsán v následujících kapitolách.

4.1 Dřeviny nespádající do režimu výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů

Od účinnosti zákona č. 114/1992 Sb. je podle § 8 odst. 1 ke kácení dřevin nebytné povolení orgánu ochrany přírody, pokud se nejedná o výjimky uvedené v § 8

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu Sp. zn. 1 Ao 2/2010 - 185 ze dne 18. ledna 2011, [online] citováno dne 10. 4. 2016. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0002_1Ao__100_20110202085732_prevedeno.pdf

odst. 2 až 4. Do jeho novelizace zákonem č. 349/2009 Sb. bylo v odstavci třetím uvedeno: „Povolení není třeba ke kácení dřevin na pozemcích, které jsou ve vlastnictví fyzických osob, jestliže pozemky užívají a jde-li o stromy se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Tuto velikost, popřípadě jinou charakteristiku stanoví ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.“²⁰

Tímto závazným právním předpisem byla vyhláška č. 395/1992 Sb., která v návaznosti na § 8 odst. 2 ZOPK stanovila, že povolení se nevyžaduje pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m², pokud nejsou významným krajinným prvkem [§ 3 písm. b) zákona] a jsou splněny ostatní podmínky stanovené zákonem a jinými právními předpisy.

Přijetím zákona č. 349/2009 Sb. bylo změnou § 8 odst. 3 dosaženo stejných podmínek pro právnické a fyzické osoby. Právnickým osobám odpadla povinnost žádat o povolení ke kácení dřevin bez ohledu na jejich velikost, a tím došlo ke snížení administrativní zátěže nejen jim, ale také správnímu orgánu. Novelizované znění tohoto odstavce, cituji: „Povolení není třeba ke kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Tuto velikost, popřípadě jinou charakteristiku stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.“²¹ platí doposud.

Významnou změnu přinesla vyhláška č. 189/2013 Sb., která nově definuje pojmy zapojený porost dřevin, společenské funkce dřeviny, zahrada, stromořadí, nedovolené zásahy do dřevin, stanovuje náležitosti žádosti o povolení kácení dřevin a náležitosti oznámení o kácení dřevin, vysvětluje pojem období vegetačního klidu.

U dřevin, k jejichž kácení není třeba povolení za předpokladu, že nejsou součástí významného krajinného prvku nebo stromořadí, nová právní úprava zachovala obvod kmene a plochu porostů, nahradila pojem „souvislé keřové porosty“ pojmem „zapojené porosty dřevin“. Zavedením tohoto pojmu se ochrana týká nejen keřových porostů, ale také stromů s obvodem kmene do 80 cm, pokud se nadzemní části jednoho patra vzájemně dotýkají, prorůstají nebo překrývají.

²⁰ § 8 odst. 3 MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.

²¹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 23. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidí.cz/cs/1992-114>

Vyhláška posílila ochranu stromořadí. Oproti původní právní úpravě je nyní ke kácení dřevin v něm rostoucích třeba povolení, a to bez ohledu na jejich velikost. Dále rozšířila výčet případů, kdy není třeba povolení ke kácení, a to o dřeviny pěstované na pozemcích vedených v katastru nemovitostí ve způsobu využití jako plantáž dřevin a o dřeviny rostoucí v zahradách.

Právě zavedení pojmu zahrada, která byla definována v § 1 písm. c) jako pozemek u bytového domu nebo u rodinného domu¹⁾²² v zastavěném území obce, který je stavebně oplocený²⁾²³ a nepřístupný veřejnosti, dle mého názoru způsobilo v praxi největší problém. Diskriminováni byli vlastníci, kteří neměli pozemky u rodinných a bytových domů oploceny (žádný právní předpis neukládá povinnost mít pozemek oplocený), dále vlastníci rekreačních objektů a vlastníci zahrad v zahrádkářských koloniích, protože na ně se výjimka kácení stromů bez povolení nevztahovala. V některých místech ČR zaznamenaly orgány ochrany přírody významný úbytek vzrostlých dřevin. Vlastníci využili uvolnění ochrany a zbavili se vzrostlých zdravých stromů, pro jejichž povolení kácení by nebyly v předchozí právní úpravě důvody.

Novela odstranila administrativní zátěž vlastníkům dřevin pěstovaných na pozemcích vedených v katastru nemovitostí jako plantáž dřevin a dřevin rostoucích v zahradách, spojenou s podáváním žádosti o povolení kácení. Pro změnu touto administrativou zatížila vlastníky stromořadí se stromy o obvodu kmene do 80 cm ve výšce 130 cm nad zemí. Orgánům ochrany přírody možná nepatrně odlehčila. Ty přestaly vést správní řízení a vydávat povolení ke kácení dřevin rostoucích na plantážích a v zahradách, ale začaly rozhodovat o povolování kácení dřevin (s obvodem kmene do 80 cm) ve stromořadích. Musely též zodpovídat a vysvětlovat dotazy týkající se změn.

Právní stav popsany v předchozích odstavcích trval do 1. listopadu 2014, kdy vstoupila v účinnost vyhláška č. 222/2014 Sb., která změnila vyhlášku č. 189/2013 Sb. Jedním z hlavních důvodů novely bylo odstranění nesouladu nastaveného režimu pro kácení dřevin v zahradách se zmocněním k vydání obecně závazného právního předpisu v 8 odst. 3 ZOPK, neboť z režimu povolování vyhláška č. 189/2013 Sb. vyjímala dřeviny rostoucí na určitých pozemcích. Paragraf 8 v odstavci 3 zákona dává zmocnění pro stanovení velikosti dřeviny popřípadě jiné jejich charakteristiky (ne však

²² 1) § 2 písm. a) vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území.

²³ 2) Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

charakteristiky pozemku, na kterém roste) jako kritéria, zda je či není ke kácení třeba povolení. Takováto změna by mohla být provedena pouze novelou zákona.²⁴ Pojem zahrada byl zrušen a postup pro kácení dřevin se vrátil do stavu před jeho zavedením.

Vyhláška dále upřesnila, že stromořadím nejsou školky, a v § 3 do výčtu dřevin, pro které se nevyžaduje povolení ke kácení, nově zavedla „*ovocné dřeviny rostoucí na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.*“ Při úvaze, zda se jedná o ovocnou dřevinu, lze podpůrně využít vyhlášky č. 378/2010 Sb., o stanovení druhového seznamu pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, v jejíž v příloze v bodě 5 jsou ovocné rody a druhy vyjmenovány.

Zavedení změn týkajících se výčtu dřevin, pro které se nevyžaduje povolení ke kácení, znamenalo pro vlastníky dřevin, které podle předchozí právní úpravy rostly v zahradách (§ 1 písm. c) vyhlášky č. 189/2013 Sb.), navýšení administrativní zátěže spojené s podáním žádosti o povolení kácení, neboť pojem zahrada byl zrušen a na dřeviny zde rostoucí se přestala výjimka vztahovat. Výjimka naopak začala platit pro některé ovocné dřeviny a jejich vlastníci nyní nejsou nikterak administrativně zatěžováni. Pro orgán ochrany přírody změny znamenaly mírné navýšení administrativy spojené s vedením správních řízení ve věci povolování kácení. Zátěž spojená s dotazy a vysvětlováním změny právní úpravy tazatelům zůstala zachována.

V § 4 novela vyhlášky č. 189/2013 Sb. upravila náležitosti žádosti a oznámení kácení dřevin (dala možnost uvádět u kácených dřevin jen rod). Nově byly vloženy náležitosti oznámení o kácení dřevin provedené složkami integrovaného záchranného systému (IZS). Doposud musela být v jejich oznámení uvedena nejen specifikace místa, kde se dřeviny nachází (katastrální území, číslo parcely, situační zakres), ale také jejich specifikace (druh, počet, obvod kmene, v případě zapojených porostů jejich plocha). Oznámení muselo být zdůvodněno a doloženo, že byly splněny podmínky pro kácení podle § 8 odst. 4 ZOPK.

Novela přinesla pro složky IZS podstatné zjednodušení. V oznámení uvádějí označení místa, kde se dřeviny nacházely (katastrální území a číslo parcely nebo adresu), a jejich množství a druh, popřípadě rod. Zjednodušení má svoji logiku, neboť

²⁴ Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Knihovna připravované legislativy. Příloha s názvem důvodová zpráva zd_RACK9NVDWG99.docx [online] citováno dne 1. 3. 2016. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LNFK7V9>

při provádění kácení při záchranných a likvidačních pracích bylo zajisté pro složky IZS obtížné plnit povinnosti dané předchozí právní úpravou § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb. a lze také předpokládat, že při výkonu jejich činnosti nedochází k zneužívání ustanovení § 8 odst. 4 ZOPK, které upravuje kácení dřevin v situacích, „*je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu,*“ tzv. kácení v krajní nouzi. Půjde zejména o případy náhlé změny stavu dřevin, např. narušením jejich stability vlivem přírodních živlů či sesuvem půdy, kdy hrozí nebezpečí z prodlení. Proto pro kácení v krajní nouzi není třeba povolení, ale ten, kdo ho provede, oznámí jej orgánu ochrany přírody ex post, a to do 15 dnů od jeho provedení.

Pro výklad slova „bezprostředně“, použitého v § 8 odst. 4 ZOPK, existuje rozpor mezi rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 12. 1998 č. j. 30 Ca 131/1998 a bodem 2.13 článku 2 Metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvodů. V rozsudku krajského soudu je uvedeno: „*Pokud je v ustanovení § 8 odst. 4 zák. ČNR 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, užito příslovce „bezprostředně“, vztahuje se toto časové určení pouze k té jeho části, jež se dotýká „ohrožení života či zdraví“, nikoliv již „hrozby škody značného rozsahu“. Tato skutečnost vyplývá z jazykového výkladu citovaného ustanovení, přičemž i sloveso „hrozí-li“ je časovým určením.*“ Metodický pokyn odchylně od rozsudku krajského soudu vztahuje příslovce „bezprostředně“, jak k „ohrožení života či zdraví“, tak k „hrozbě škody značného rozsahu“. Pojem „škoda značného rozsahu“ zákon o ochraně přírody a krajiny nedefinuje. Podpůrně lze tedy využít ustanovení § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dle kterého se značnou škodou rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč.²⁵

²⁵ Metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvodů. (Věstník MŽP, ročník XIV, částka 5, červenec – srpen 2014, str. 25–44). [online] citováno dne 24. 4. 2016. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf)

4.2 Dřeviny v režimu výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů

Do novely zákona o ochraně přírody a krajiny provedené zákonem č. 349/2009 Sb. nebylo podle § 8 odst. 2 ke kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů, kterými jsou např. vodní zákon, energetický zákon, zákon o drahách, zákon o pozemních komunikacích, třeba povolení. Výkonem oprávnění podle zvláštních předpisů se rozumí to, kdy jiný právní předpis z důvodu ochrany veřejných zájmů dává subjektům oprávnění ve vymezeném rozsahu provádět zásahy na dřevinách. Jejich kácení však muselo být nejméně 15 dnů předem písemně oznámeno orgánu ochrany přírody, který je mohl pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporovalo požadavkům na ochranu dřevin nebo rozsahu zvláštního oprávnění.²⁶

Po novele zákona s účinností od 1. prosince 2009 byla část textu § 8 odst. 2 „*při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů*“ nahrazena konkrétním výčtem činností „*při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav,*“²⁷ což pro kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů jiných, než kterými jsou zákon o vodách a energetický zákon, znamenalo změnu. Nově je tedy k jejich kácení nezbytné povolení, pokud se nejedná o výjimky uvedené v § 8 odst. 3 a 4 ZOPK. Orgán ochrany přírody může povolení vydat jen po dohodě se silničním správním úřadem v případě dřevin na silničních pozemcích a s drážním správním úřadem v případě dřevin u železničních drah.²⁸ Správní úřady mohou v dohodách uplatnit podmínky, za jakých je možné kácení provést, aby byl na silnici či dráze zajištěn provoz a jeho bezpečnost.

Dřeviny v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy a dřeviny, které jsou součástí břehových porostů, zůstaly dále v režimu § 8 odst. 2 ZOPK tzn., že jejich kácení musí být nejméně 15 dnů předem písemně oznámeno

²⁶ MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.

²⁷ Například § 47 odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), § 24 odst. 3 písm. g), § 25 odst. 4 písm. h), § 58 odst. 1 písm. f) a § 59 odst. 1 písm. f) zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ § 8 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 27. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud by odporovalo požadavkům na ochranu dřevin.

Důvodem novely bylo zamezení zneužívání zvláštního oprávnění k rozsáhlým kácením, např. podél silnic, a posílení možnosti ukládání náhradní výsadby.²⁹ Změna právní úpravy zachovala vlastníkům dřevin administrativní náročnost na stejné úrovni spočívající v předložení oznámení o kácení (stav před změnou) a v podání žádosti o povolení ke kácení (stav po změně), kdy oznámení obsahovalo stejné náležitosti jako žádost (§8 odst. 3 a 4 vyhlášky č. 395/1992 Sb.), a to jméno a adresu žadatele, specifikaci dřevin (druh, počet, velikost plochy keřů, obvod kmene stromu) a zdůvodnění. Přílohou byl situační zakres kácených dřevin a doložení vlastnického práva či nájemního nebo užívatelského vztahu žadatele k pozemkům a dřevinám.

Věcně příslušnému orgánu ochrany přírody změna přinesla zvýšení administrativní náročnosti spojené s vedením správního řízení ve věci povolení kácení. Před novelou zákona vedl správní řízení pouze v případech, kdy bylo třeba rozhodnutím kácení pozastavit, omezit nebo zakázat. Novelou došlo ke změně v působnosti orgánů ochrany přírody. Přijímání oznámení o kácení dřevin a rozhodování o pozastavení, omezení nebo zakázání kácení bylo převedeno z obecních úřadů na obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Změna byla provedena v zájmu zkvalitnění výkonu státní správy v oblasti ochrany dřevin.³⁰

4.2.1 Dřeviny na silničních pozemcích

Ke kácení dřevin na silničních pozemcích je podle § 15 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „silniční zákon“) oprávněn vlastník, popřípadě správce dálnice, silnice a místní komunikace, a to na

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Sněmovní tisk 632/0, část č. 1/5 novela z. o ochraně přírody a krajiny - EU, verze PDF [online] citováno dne 28. 2. 2016.
Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=30574>

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Sněmovní tisk 632/0, část č. 1/5 novela z. o ochraně přírody a krajiny - EU, verze PDF [online] citováno dne 1. 3. 2016.
Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=30574>

návrh Policie České republiky nebo silničního správního úřadu nebo po projednání s nimi. „*Silniční vegetace na silničních pomocných pozemcích a na jiných vhodných pozemcích tvořících součást dálnice, silnice nebo místní komunikace nesmí ohrožovat bezpečnost užití pozemní komunikace nebo neúměrně ztěžovat použití těchto pozemků k účelům údržby těchto komunikací nebo neúměrně ztěžovat obhospodařování sousedních pozemků.*“ Podle § 15 se postupuje i v případě, že strom tvoří pevnou překážku (§ 29 odst. 5).

Vlastníci nemovitostí v sousedství dálnice, silnice a místní komunikace jsou podle § 35 odst. 1 silničního zákona povinni strpět provedení nezbytných opatření k zabránění mimo jiné padání stromů nebo jejich částí, vznikne-li toto nebezpečí výstavbou nebo provozem dálnice, silnice a místní komunikace nebo přírodními vlivy. Vznikne-li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad. O rozsahu a způsobu provedení a o tom, kdo opatření provede, rozhoduje silniční správní úřad.³¹ Povolení ke kácení dřevin podle § 8 odst. 1 ZOPK je plně v pravomoci orgánu ochrany přírody, který je však může vydat pouze po dohodě se silničním správním úřadem (§ 8 odst. 1 věta třetí ZOPK).

V praxi docházelo ke sporům, či povinností je péče o dřeviny rostoucí v obci podél silnic v průjezdních úsecích na pozemcích ve vlastnictví kraje. Správci těchto komunikací zastávali názor, že jejich povinností to není, protože dle § 14 odst. 1 písm. b) silničního zákona silniční vegetace není součástí průjezdního úseku silnice a že povinná je obec. Pokud však obec pozemek, a tedy dřeviny na něm, nevlastní, žádný právní předpis jí neukládá povinnost o ně pečovat. Z usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 16. 9. 2014 sp. zn. 64Co 132/2014 - 69 vyplývá, „*že povinnost péče o silniční vegetaci podél průjezdního úseku silnice má její vlastník.*“

Novelou silničního zákona účinnou od 1. 1. 2016, byla z výčtu toho, co není součástí a příslušenstvím průjezdního úseku dálnice a silnice vyjmuta silniční vegetace. Po té se snad již správci komunikací ztotožní s ustanoveními občanského zákoníku (§ 507 a § 1067) a zákona o ochraně přírody a krajiny (§ 7 odst. 2), která upravují vlastnictví dřevin a povinnost péče o ně a začnou v souladu s nimi postupovat.

³¹ Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 27. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-13>

4.2.2 Dřeviny u železničních drah

Dřevinami u železničních drah jsou nejen dřeviny na pozemcích v sousedství s drahami, ale také dřeviny na stavbě, v obvodu a v ochranném pásmu dráhy. Podle § 10 odst. 2 zákona č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o drahách“) jsou vlastníci nemovitostí v sousedství dráhy povinni strpět provedení nezbytných opatření k zabránění mimo jiné padání stromů nebo jejich částí, vznikne-li toto nebezpečí výstavbou nebo provozem dráhy nebo přírodními vlivy. Vznikne-li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad. O rozsahu a způsobu provedení a o tom, kdo opatření provede, rozhoduje drážní správní úřad.³²

Nerozhoduje však o povolení kácení, k tomu ho neopravňuje ani zákon o drahách, ani zákon o ochraně přírody. Pravomoci k ochraně dřevin u železničních drah jsou zákonem o ochraně přírody a krajiny svěřeny pouze orgánu ochrany přírody, který mimo jiné také rozhoduje v souladu s ustanovením § 8 ZOPK o povolení jejich kácení, které však může být vydáno pouze po dohodě s drážním úřadem (§ 8 odst. 1 věta třetí ZOPK).^{33 34}

4.2.3 Dřeviny v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů opravňuje provozovatele přenosové soustavy, distribuční soustavy, výrobce plynu, provozovatele přepravní soustavy, distribuční plynárenské soustavy a provozovatele zásobníku plynu odstraňovat a oklešťovat stromoví a jiné porosty, provádět likvidaci odstraněného a okleštěného stromoví a jiných porostů ohrožujících

³² Zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 28. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-266>

³³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu Sp. zn. 7 As 162/2015 - 59 ze dne 5. listopadu 2015, [online] citováno dne 28. 2. 2016. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2015/0162_7As__1500059_20151208101347_prevedeno.pdf

³⁴ bod 2. 4 článku 2 Metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvozy. (Věstník MŽP, ročník XIV, částka 5, červenec – srpen 2014, str. 25–44). [online] citováno dne 28. 2. 2016. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf)

bezpečné a spolehlivé provozování těchto soustav v případech, kdy tak po předchozím upozornění a stanovení rozsahu neučinil sám vlastník či uživatel. Oprávnění k odstraňování porostů ohrožujících provoz rozvodných tepelných zařízení, pokud tak neučinil po předchozím upozornění a stanovení rozsahu vlastník dotčené nemovitosti, má také držitel licence na rozvod tepelné energie.³⁵

Při výkonu svých oprávnění jsou výše uvedení provozovatelé, výrobce plynu a držitel licence na rozvod tepelné energie mimo jiné povinni, po provedení odstranění nebo okleštění stromů na svůj náklad provést likvidaci vzniklého klesu a zbytků po těžbě.³⁶ Pojem odstraňování stromů je ve smyslu ZOPK chápán jako kácení dřevin a oklešťování stromů jako řez dřevin.

Ochranné pásmo zařízení elektrizační soustavy je definováno v § 46 odst. 1 energetického zákona jako: „*Prostor v bezprostřední blízkosti tohoto zařízení určený k zajištění jeho spolehlivého provozu a k ochraně života, zdraví a majetku osob*“. V následujících odstavcích 3 až 7 uvedeného paragrafu jsou ochranná pásma vymezena konkrétně podle jednotlivých typů zařízení. V ochranném pásmu je mimo jiné zakázáno vysazovat chmelnice a nechávat růst porosty nad výšku 3 m (týká se nadzemního vedení) a vysazovat trvalé porosty (platí pro podzemní vedení). Ochranné pásmo plynárenské soustavy je definováno v § 68 a ochranné pásmo zařízení pro výrobu a rozvod tepelné energie v § 87 energetického zákona.

V ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy podléhá kácení dřevin režimu oznámení podle § 8 odst. 2 ZOPK, které příslušnému orgánu ochrany přírody podává nejméně 15 dnů předem její provozovatel. Ke kácení dřevin rostoucích mimo ochranné pásmo, i když např. zasahují do blízkosti vodičů nadzemního vedení elektrizační soustavy, je třeba povolení podle § 8 odst. 1 ZOPK, nejedná-li se o dřeviny se stanovenou velikostí příp. jinou charakteristikou (§ 3 vyhlášky 189/2013 Sb.) nebo o kácení „v krajní nouzi“ (§ 8 odst. 4 ZOPK). Dřeviny v ochranném pásmu zařízení pro výrobu či rozvod tepelné energie je možné kácet na základě povolení, neboť toto

³⁵ § 24 odst. 3 písm. g), § 25 odst. 3 písm. g), § 57 odst. 1 písm. g), § 58 odst. 1 písm. f), § 59 odst. 1 písm. g), § 60 odst. 1 písm. d) a § 76 odst. 5 písm. c) zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) [online] citováno dne 4. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-458>

³⁶ § 24 odst. 8, § 25 odst. 8, § 57 odst. 4, § 58 odst. 4, § 59 odst. 4, § 60 odst. 4 a § 76 odst. 8 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) [online] citováno dne 4. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-458>

ochranné pásmo není uvedeno v § 8 odst. 2 ZOPK. Zákonodárce nedává provozovateli stejnou možnost využít oznamovacího režimu, jako mají provozovatelé zařízení elektrizační a plynárenské soustavy. Řez dřevin nepodléhá oznámení ani povolení, ale musí být proveden tak, aby dřevinu nepoškodil nebo nezničil.

4.2.4 Dřeviny při správě vodních toků

Správou vodních toků se podle § 47 odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů rozumí: „*Povinnost pečovat o koryta vodních toků, udržovat břehové porosty na pozemcích koryt vodních toků nebo na pozemcích s nimi sousedících v šířce podle § 49 odst. 2 tak, aby se nestaly překážkou znemožňující plynulý odtok vody při povodni, s přihlédnutím k tomu, aby jejich druhová skladba co nejvíce odpovídala přírodním podmínkám daného místa; to neplatí, jde-li o pozemky určené k plnění funkcí lesa*“.³⁷

Správci vodních toků jsou oprávněni z důvodu péče o koryta vodního toku a po projednání s vlastníky pozemků odstraňovat nebo nově vysazovat stromy a keře na pozemcích při něm v šířce od břehové čáry nejvýše 6, 8 nebo 10 m podle druhu vodního toku.³⁸ Pro kácení těchto dřevin není v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 ZOPK třeba povolení, ale jejich kácení musí být nejméně 15 dnů předem oznámeno příslušnému orgánu ochrany přírody.

Dále je třeba mít na paměti, že se ve většině případů jedná o dřeviny, které jsou součástí významného krajinného prvku (dále jen „VKP“), kterým podle § 3 odst. 1 písm. b) ZOPK jsou mimo jiné vodní toky či údolní nivy. „*K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení VKP nebo k ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody*“ (§ 4 odst. 2 ZOPK).

Poněkud jiná situace nastává v souvislosti s odstraňováním náletových dřevin z hrází sloužících k ochraně před povodněmi, ke vzdouvání vody nebo k akumulaci vody. Na ty se podle § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona s výjimkou ochrany památných stromů, zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a volně žijících ptáků

³⁷ § 49 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 5. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>

³⁸ § 49 odst. 1 písm. b) a odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 5. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>

zákon o ochraně přírody a krajiny nevztahuje. Vlastník vodního díla je povinen před jejich odstraněním, není-li nebezpečí z prodlení, svůj záměr orgánu ochrany přírody oznámit.

Oznámení kácení nepodléhá režimu podle § 8 odst. 2 ZOPK. Vlastník vodního díla je povinen oznámit orgánu ochrany přírody kácení všech dřevin bez ohledu na jejich velikost, neboť § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona žádný limit pro oznámení nestanoví.³⁹ Na rozdíl od právní úpravy pro oznamování kácení dřevin obsažené v zákoně o ochraně přírody krajiny a jeho prováděcí vyhlášce není v případě oznamování podle § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona vlastník vodního díla vázán 15 denní lhůtou pro podání oznámení, oznámení nemusí mít formu uvedenou v § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb. a v případě kácení z důvodu nebezpečí z prodlení mu odpadá povinnost dodatečného oznámení.

Na základě došlého oznámení by měl orgán ochrany přírody prověřit, zda se skutečně jedná pouze o náletové dřeviny (musí být zřejmé, že nebyly vysázeny úmyslně) na hrázích vodních děl, zda jejich kácením nedojde k porušení podmínek ochrany památných stromů, zvláště chráněných rostlin a živočichů a volně žijících ptáků. Domnívám se, že vzhledem k absenci jakékoliv lhůty pro podání oznámení podle § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona, kdy může být oznámení doručeno i pouhý den před odstraněním dřevin, nemá orgán ochrany přírody dostatek času ještě před realizací kácení došlé oznámení prověřit a popřípadě zabránit činnostem, které by byly v rozporu se ZOPK např. omezením nebo zakázáním kácení podle § 66 ZOPK.

4.3 Dřeviny u památkově chráněných objektů

Dřeviny rostoucí na pozemcích, které jsou kulturní památkou či její součástí (mohou jimi být např. parky, historické zahrady) a dřeviny, které nejsou kulturní památkou, ale rostou v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny, podléhají režimu ochrany dané nejen zákonem

³⁹ bod 3.3.6 Metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvozy. (Věstník MŽP, ročník XIV, částka 5, červenec – srpen 2014, str. 25–44). [online] citováno dne 5. 3. 2016. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf)

o ochraně přírody a krajiny, ale také zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní památkové péči“ nebo „zákon č. 20/1987 Sb.“).

K obnově kulturní památky, kterou se rozumí její údržba, oprava, rekonstrukce, restaurování, jiná úprava nebo úprava jejího prostředí je vlastník povinen si vyžádat závazné stanovisko orgánu státní památkové péče. Toto stanovisko je třeba mimo jiné také k úpravě dřevin na nemovitosti, která není kulturní památkou, ale nachází se v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace nebo památkové zóny.⁴⁰ Úprava dřevin je legislativní zkratkou zavedenou v § 6a odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., pro výsadby a kácení dřevin na veřejných prostranstvích. Veřejné prostranství je definováno v § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o státní památkové péči v § 11 odst. 3 ukládá povinnost i správním úřadům a orgánům krajů a obcí, a to vydat svá rozhodnutí podle zvláštních právních předpisů, jimiž mohou být dotčeny zájmy státní památkové péče, jen na základě závazného stanoviska orgánu státní památkové péče.

Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že ke kácení dřevin, které je podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb. obnovou kulturní památky, může orgán ochrany přírody vydat povolení jen na základě souhlasného závazného stanoviska orgánu státní památkové péče. Pokud však orgán ochrany přírody po vyhodnocení estetického a funkčního významu dřevin a důvodů žádosti shledá, že nejsou důvody kácení povolit, kácení nepovolí, i když bylo závazné stanovisko orgánu státní památkové péče souhlasné.⁴¹

⁴⁰ § 14 odst. 1 a 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 29. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>

⁴¹ bod 3.3.3 a 3.3.4 Metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvozy. (Věstník MŽP, ročník XIV, částka 5, červenec – srpen 2014, str. 25–44). [online] citováno dne 29. 2. 2016. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf)

4.4 Ochrana dřevin versus ochrana vlastnictví

V praxi mnohdy dochází ke střetu veřejnoprávní úpravy, kterou je prostřednictvím zákona o ochraně přírody zajišťována ochrana dřevin a úpravy soukromoprávní spočívající v aplikaci ustanovení občanského zákoníku za účelem ochrany vlastnictví. Střet nastává zejména při řešení sporů vzniklých imisemi v podobě kořenů, větví, listů a plodů vnikajících na pozemek jiného vlastníka (souseda) či v podobě zastínění jeho pozemku stromem jako celkem. Vlastník se musí zdržet všeho, co by mohlo způsobit, že imise vnikající na pozemek souseda budou v míře nepřiměřené místním poměrům a budou podstatně omezovat obvyklé užívání pozemku. K imisím existující judikatura z období účinnosti dnes již neplatného občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. je v zásadě použitelná i pro posuzování imisí podle § 1013 odst. 1 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.⁴²

Sousedská práva ve vztahu k dřevinám upravují ustanovení § 1016 a § 1017 občanského zákoníku. Je v nich řešeno vlastnictví plodů spadlých na sousední pozemek, přesah kořenů a větví stromů, přesah části jiných rostlin a sázení stromů u společné hranice pozemků.⁴³ Nepovažuji za vhodné, že občanský zákoník umožňuje zásah do kořenů a větví stromů přesahujících na pozemek souseda. Sice nabádá k provedení šetrným způsobem a ve vhodné době, ale pro odstranění kořenů podle mého názoru neexistuje žádná vhodná doba. Výraz „šetrným způsobem“ by měl být chápán tak, aby zásah nemohl být podle zákona o ochraně přírody a jeho prováděcí vyhlášky považován za poškození dřeviny a nedovolený zásah do ní. V případě kořenů naplňuje tuto podmínku pouze odstranění velmi tenkých kořenů a je pak otázkou, zda tento zásah může vyřešit problém imise.

Při řešení sporu mezi vlastníky sousedních nemovitostí může nastat i situace, že vlastník by rád spor vyřešil pokácením stromu, který sousedovi působí imise, ale po posouzení funkčního a estetického významu stromu mu orgán ochrany přírody povolení ke kácení nevydává. Kácení tedy neprovede a soused se bude domáhat nápravy u soudu sousedskou žalobou. Soud ve svém rozsudku může žalovanému uložit povinnost zdržet

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu Sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 ze dne 29. dubna 2015, [online] citováno dne 14. 3. 2016. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/6D8EBD66AB3DAF89C1257E9A00462C99?openDocument&Highlight=0,

⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] citováno dne 20. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast3>

se rušení, nemůže mu však uložit povinnost vykonat konkrétní opatření, např. strom odstranit. Je tedy na žalovaném, jaká opatření provede, aby rozsudku vyhověl.⁴⁴ Žalovaný vlastník stromu se v podstatě dostává do patové situace. Na jedné straně musí vyhovět rozsudku soudu a odstranit zdroje rušení a v případě, že těmito zdroji jsou přesahující větve, kořeny, případně celý strom, nemůže na stromě učinit opatření, která by vedla k poškození stromu, jako je nepřiměřený ořez, odstranění kořenů nebo nepovolené kácení, protože by se dostal do konfliktu se zákonem o ochraně přírody a krajiny.

Nesplní-li však povinnost uloženou rozhodnutím soudu, může dojít k jejímu vymáhání. V tomto případě by se jednalo o exekuci na nepeněžitě plnění vymáhané v podobě prací a výkonů. V praxi by mohly nastat zajímavé situace v případě výkonu exekuce pokácením stromu, jehož kácení by rozhodnutím orgánu ochrany přírody nebylo povoleno. Profesionálové, kteří se kácením zabývají, by ve svém zájmu odmítali soudnímu vykonavateli či exekutorovi objednávky kácení, protože jsou si vědomi toho, že za nepovolené zásahy je podle ustanovení ZOPK pokutován ten, kdo je provede. Soudní vykonavatel či exekutor by tak nenašel nikoho, kdo soudně nařízené práce vykoná. V případě, že by se přece taková osoba našla, mohla by jí být orgánem ochrany přírody za nepovolené pokácení stromu uložena pokuta. Následovalo by pravděpodobně odvolací řízení a rozhodování správních soudů. K této situaci však zatím judikatura chybí a dál zůstává otázkou, jak by soudy tento střet ochrany vlastnictví a ochrany dřevin vyřešily.

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu Sp.zn. I. ÚS 3258/12 ze dne 23. 5. 2013[online] citováno dne 14. 3. 2016. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79556&pos=1&cnt=1&typ=result>

5 Návrh změn aktuálně platné právní úpravy

Při navrhování změn de lege ferenda jsem vycházela ze zkušeností z praxe a poznatků nejen vlastních, ale také zjištěných u orgánů ochrany přírody na úrovni obecních úřadů a obecního úřadu obce s rozšířenou působností v okolí mého bydliště.

5.1 Návrh změn zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

První dvě navrhované změny spočívají v úpravě § 8 odst. 2 ZOPK: „*Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav^{6b})⁴⁵ a z důvodů zdravotních, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak. Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin.*“⁴⁶

Změna výše uvedeného ustanovení se zaprvé týká vypuštění textu „*při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav^{6b})*“ a tedy převedení kácení těchto dřevin z režimu oznamovacího do režimu povolovacího, stejně jako tomu je u dřevin na silničních pozemcích a u železničních drah. Nyní se např. v případě energetického zákona oznámení vztahuje pouze na dřeviny v ochranném pásmu a je v kompetenci obecního úřadu obce s rozšířenou působností, dřeviny mimo něj podléhají povolení, k jehož vydání je příslušný obecní úřad. V praxi by tak došlo ke sjednocení postupů, a tím i ke zjednodušení resp. zpřehlednění.

Druhou změnou je prodloužení lhůty pro podání písemného oznámení kácení, a to z dosavadních nejméně 15 dnů předem na nejméně 30 dnů předem. Stávající lhůta je pro provedení potřebných úkonů správního orgánu poměrně krátká a orgán ochrany

⁴⁵ ^{6b}) Například § 47 odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), § 24 odst. 3 písm. g), § 25 odst. 4 písm. h), § 58 odst. 1 písm. f) a § 59 odst. 1 písm. f) zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

přírody má velmi málo času na to, aby podané oznámení prověřil, zjistil skutečnosti a v případě potřeby rozhodl o pozastavení, omezení nebo zakázání kácení.

Je nutno vzít v úvahu, že v menších městech, byť jsou třeba obcemi s rozšířenou působností, zajišťuje výkon agendy na úseku ochrany přírody mnohdy jen jeden úředník, správní obvod, který musí obsáhnout je velký, ne všechna místa jsou dobře a rychle dostupná pěšky či veřejnou dopravou, a on je tudíž odkázán na služební automobil, na jehož poskytnutí čeká i několik dní. To vše ztěžuje rychlost jeho jednání.

Naopak toho, kdo může tohoto ustanovení využít, nemůže prodloužení lhůty poškodit, protože se nejedná o kácení dřevin, které by svým stavem bezprostředně ohrožovaly život či zdraví nebo by z důvodu jejich stavu hrozila škoda značného rozsahu. Jde o zásahy, které je možné dostatečně předem naplánovat.

Další navrhovaná změna souvisí s ustanovením § 8 a § 9 ZOPK, jehož předmětem je povolování kácení dřevin a ukládání náhradní výsadby, které jsou § 76 odst. 1 zákona s určitými výjimkami svěřeny do působnosti orgánu ochrany přírody na úrovni obecních úřadů. Rozhodování na této úrovni v praxi s sebou přináší určité problémy.

V malých obcích, kde veškerou agendu související nejen s chodem obce, ale také s výkonem přenesené působnosti v podstatě zajišťuje sám starosta a je velmi vytížen, se snaží vyřizovat záležitosti co nejjednodušším způsobem. Při povolování kácení to s sebou přináší nedostatky v obsahu rozhodnutí, např. nedostatečné odůvodnění, v případě uložení náhradní výsadby chybí termín, do kdy má být provedena a na jakém pozemku. V případech, kdy jde o vydání povolení ke kácení stromů, které vlastní obec, dochází k situacím, že k žádnému písemnému „úřadování“ nedojde, protože starosta považuje za zcela zbytečné a za ztrátu času, aby „sám sebe žádal a následně si psal povolení“. Jindy probíhá povolení projednáním v komisi životního prostředí a výsledek jednání je žadateli sdělen ústně.

Ve městech někdy dochází k situacím, že na úředníky městského úřadu, kteří vydávají povolení ke kácení dřevin, je ze strany vedení města coby zaměstnavatele vyvíjen tlak, aby rozhodovali, resp. povolovali kácení v souladu se zájmy města, např. podpora podnikatelského záměru, vyhovění požadavku občana, bez ohledu na to, že pro vydání povolení ke kácení nejsou zákonné důvody. V zájmu zkvalitnění výkonu státní správy v oblasti ochrany dřevin tedy navrhuji, převést tuto působnost z obecních úřadů na obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

V § 9, který pojednává o náhradní výsadbě a o odvodech, bych zrušila ustanovení týkající se náhradní výsadby. Místo toho bych se inspirovala institutem odvodů v rámci ochrany zemědělského půdního fondu a pozemků určených k plnění funkcí lesa a zavedla bych povinnost zaplatit odvod do rozpočtu obce. Ze své praxe vím, že uložení náhradní výsadby je mnohdy problematické. Za prvé v žádném právním předpise není blíže specifikováno, co se rozumí přiměřenou náhradní výsadbou. Za druhé obec má sice povinnost vést přehled pozemků vhodných pro náhradní výsadbu, ale ve skutečnosti jsou její možnosti omezené. Buď nemá dostatečné množství vhodných vlastních pozemků, nebo pozemky, které by pro výsadbu vhodné byly, nejsou v jejím vlastnictví, a je odkázána na souhlas vlastníka. Pokud vlastník souhlas neudělí, nelze na jeho pozemky náhradní výsadbu předepsat.

Myslím si, že zavedení finančního odvodu by snížilo množství žádostí o vydání povolení ke kácení. Vlastníci dřevin by mnohem pečlivěji zvažovali, zda mají skutečně vážné důvody pro jejich odstranění. Orgán ochrany přírody by se nemusel, jako tomu bývá nyní, zabývat žádostmi, kdy důvodem kácení je třeba padající listí nebo stáří stromu. Placení odvodů by se vztahovalo nejen na dřeviny, jejichž kácení podléhá povolení, ale i na dřeviny kácené na základě předchozího oznámení. Finanční prostředky získané z odvodů by pak obcím sloužily pro investice do ochrany životního prostředí. V současné právní úpravě v ustanovení § 9 odst. 3 ZOPK je možnost placení odvodu za kácení dřevin z důvodu výstavby uvedena, ale kvůli absenci předpisu k vyčíslení ekologické újmy ji není možné v praxi uplatnit.

5.2 Návrh změn vyhlášky č. 189/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Ustanovení § 3 vyhlášky č. 189/2013 Sb. obsahuje výčet případů, kdy není třeba ke kácení dřevin povolení za předpokladu, že nejsou součástí významného krajinného prvku [§ 3 odst. 1 písm. b) zákona] nebo stromořadí. Jedním z nich jsou podle odstavce d) „*ovocné dřeviny rostoucí na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.*“ Důvodem a cílem této právní úpravy bylo umožnit pravidelnou obnovu ovocných dřevin pěstovaných na vyjmenovaných pozemcích zejména za účelem produkce plodů a snížení administrativní zátěže orgánů státní správy a žadatelů o kácení.

Ministerstvo životního prostředí v důvodové zprávě k novele vyhlášky č. 189/2013 Sb. dovodilo, že: „*Ovocné dřeviny rostoucí na zahradách (ale i na zastavěných plochách a nádvořích a na ostatních plochách se způsobem využití pozemku zeleň) s převažující funkcí produkční (produkce člověkem požitelných plodů) mají nižší ekologický význam než dřeviny ostatní. Naopak ovocné dřeviny rostoucí vně zastavěných území mimo zahrady a plochy plnící obdobné funkce jako zahrady, zvláště pak jako součást veřejné zeleně nebo jako dřeviny rostoucí ve volné krajině, již mají většinou potenciál celospolečenských funkcí vyšší a liberalizace režimu kácení by se na ně vzhledem k jejich odlišnému funkčnímu poslání neměla vztahovat.*“⁴⁷ S názorem ministerstva se neztotožňuji. Dle mého názoru ekologický význam jakýchkoliv dřevin není nižší v zastavěném území. Ba naopak by se dalo říct, že zde plní více funkcí než ve volné krajině (zvyšují vlhkost vzduchu, snižují a tlumí výkyvy teplot, snižují prašnost a hlučnost). Mimo zástavbu vlastníci kácení řeší v mnohem menší míře než uvnitř ní. Ve městech a obcích dochází k úbytku dřevin zejména vlivem stavební činnosti, existence sítí podzemních a nadzemních vedení, předcházení vzniku škod na majetku a zdraví osob. Za odstraněné dřeviny vysadit nové je mnohdy nereálné z důvodu nedostatku prostoru a vhodných podmínek pro jejich růst, dodržení ochranných pásem a dalších omezení. V zastavěném území by se tedy mělo dbát na zachování co největšího množství dřevin.

V novele ve výčtu pozemků, na kterých není třeba ke kácení ovocných dřevin povolení, není zahrnut druh pozemku ovocný sad. Ve vyhodnocení meziresortního připomínkového řízení k návrhu novely vyhlášky č. 189/2013 Sb. se MŽP odkazuje na to, že režim obnovy těchto dřevin je nastaven v § 8 odst. 2 (pěstební důvody) ZOPK.⁴⁸ Pěstební důvody sice nespádají do povolovacího řízení, ale před provedením kácení jsou spojeny s oznamovací povinností. MŽP ale nevysvětluje, co je důvodem k tomu, aby u ovocných sadů zůstala zachována takováto regulace kácení. Dle mého názoru jsou vlastníci ovocného sadu i správní orgán zbytečně administrativně zatěžováni.

⁴⁷ Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Knihovna připravované legislativy. Příloha s názvem důvodová zpráva zd_RACK9NVDWG99.docx [online] citováno dne 23. 2. 2016. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LNFK7V9>

⁴⁸ Vyhodnocení meziresortního připomínkového řízení k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Knihovna připravované legislativy. Příloha s názvem vypořádání připomínek vp_RACK9NVDWG99.doc [online] citováno dne 25. 2. 2016. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LNFK7V9>

Stávající ustanovení § 3 odst. d) považuji za diskriminující. Zvýhodňuje pouze určitou část vlastníků ovocných dřevin. V praxi se běžně setkáváme s tím, že např. u jednoho rodinného domu je pozemek veden v katastru nemovitostí jako zahrada a u sousedního rodinného domu, je stejně vypadající pozemek veden např. jako trvalý travní porost. Ani není výjimkou, že u jednoho rodinného domu na sebe navazuje několik funkčně propojených pozemků a u každého je veden jiný druh, třeba trvalý travní porost nebo orná půda. Co se týká zastavěného území, které je definováno ve stavebním zákoně a je vymezeno v územních plánech obcí, mohou nastat případy, kdy přímo na rodinný dům budou navazovat pozemky, které svým druhem budou splňovat podmínky pro kácení bez povolení, ale jeden bude v zastavěném území a další už ne.

Občas tedy budou vznikat poněkud absurdní situace, kdy stejný vlastník na jeden ovocný strom nebude potřebovat povolení a na strom rostoucí o několik metrů dále ano, protože ten už nebude splňovat kritéria daná ustanovením § 3 odst. d) vyhlášky. Domnívám se tedy, že druh pozemku a zastavěné území by nemělo být faktorem stanovujícím odlišnou ochranu dřevin. Z výše uvedených důvodů bych v § 3 odst. d) vypustila část textu vymežující, kterých ovocných dřevin se to týká, a ponechala bych pouze text „pro ovocné dřeviny“. V praxi by tato změna přinesla jednotný postup, kdy pro kácení všech ovocných dřevin by nebylo třeba povolení.

6 Diskuse

Po prostudování právní úpravy v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les mohu říci, že potřeba chránit dřeviny vyvstala už před šedesáti lety, kdy byl dán počátek jejich zvláštní ochraně a o devět let později pak ochraně obecné. Provedená komparace právní úpravy od jejího počátku až po současnost přinesla následující výsledky a závěry.

První právní úprava z roku 1965 neumožňovala žádné výjimky pro kácení stromů, všechny podléhaly souhlasu. Ukládala vlastníkům stromů povinnost nabídnout vytěženou hmotu k prodeji. Nevykoupené dříví pak mohl vlastník volně použít. Lze ji hodnotit jako velmi stručnou, jednotnou. Nečinila rozdíly mezi vlastníky, ale omezovala je při nakládání s jejich majetkem.

O šestnáct let později vstoupila v účinnost vyhláška č. 142/1980 Sb., která zařadila stromy do dvou kategorií a určila, kdy není pro kácení třeba povolení. Nově zavedla kácení bez povolení na základě oznámení po jeho provedení, a to v případech bezprostředního ohrožení života či zdraví nebo hrozila-li by škoda značného rozsahu. Stanovila náležitosti žádosti o povolení kácení a určila lhůtu pro kácení (od 1. října do 31. března). Z předchozí vyhlášky převzala a upravila nakládání s vytěženou dřevní hmotou. Vlastníci zůstali i nadále omezeni při nakládání se svým majetkem.

Oproti předchozí právní úpravě byla tato vyhláška mnohem obsáhlejší. V povolování kácení činila rozdíly mezi vlastníky. Zavedením výčtu stromů, které náleží do první kategorie, dala prostor povolovacím orgánům pro nejednotný výklad a postup. Bylo na nich, jak v některých případech stromy posoudí a zařadí. Pro některé vlastníky, zejména občany a částečně i pro povolovací orgán znamenala snížení administrativy spojené s povolováním kácení.

Od roku 1992 začal ochranu dřevin rostoucích mimo les řešit zákon č. 114/1992 Sb. a jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. Při tvorbě ustanovení týkajících povolování kácení dřevin byla převzata a upravena ustanovení zrušené vyhlášky č. 142/1980 Sb., zejména oznámení kácení po jeho provedení, výčet náležitostí žádosti o povolení kácení, vymezení obvodu kmene a velikosti plochy keřů (došlo ke snížení hodnot, od kterých je vyžadováno povolení ke kácení). Změněny byly podmínky pro kácení dřevin bez povolení. Nově bylo zavedeno kácení na oznámení před jeho provedením, a to v případech, kdy jde o kácení z důvodů pěstebních, zdravotních nebo při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů. Za kompenzaci

ekologické újmy vzniklé kácením byla zavedena možnost uložení náhradní výsadby nebo při kácení z důvodu výstavby a neuložení náhradní výsadby povinnost úhrady odvodu. Nakládání s vytěženou dřevní hmotou již zákon ani vyhláška neupravují.

Tato právní úprava stejně jako předchozí nebyla jednotná. Vlastníci v podobě právnických osob museli žádat o povolení kácení všech dřevin vyjma případů, které podléhají oznámení. Fyzické osoby mohly provést kácení bez povolení, pokud dřeviny splňovaly velikostní parametry a rostly na pozemku, který fyzické osoby vlastnily a užívaly. Stejně podmínky pro všechny vlastníky platily pouze v případech kácení na oznámení. Obdobně jako v předchozí právní úpravě i nyní část vlastníků zůstala bez administrativní zátěže, ostatní byli zatíženi vyplněním a podáním žádosti nebo oznámení včetně příloh a orgán ochrany přírody pak jejich vyřizováním. Zejména oznámení kácení před jeho provedením přineslo orgánu komplikace spojené s poměrně krátkou dobou na prověření a učinění následných opatření.

Další nejednotnost lze spatřovat při ukládání náhradní výsadby. Lze ji předepsat pouze v případech, kdy se ke kácení dřevin vydává povolení, a pak je součástí rozhodnutí. Při kácení na oznámení náhradní výsadbu uložit nelze. ZOPK také řeší úhradu odvodů za kácení, ale z důvodu absence zvláštního zákona, který měl stanovit jejich výši a podmínky pro jejich ukládání či prominutí, toto není možné v praxi uplatnit.

Po sedmnácti letech došlo k novele ustanovení § 8 ZOPK upravujícího povolování kácení dřevin a v této podobě zůstalo doposud. Úprava přinesla všem vlastníkům stejné podmínky pro kácení. Již není rozdíl mezi vlastníkem coby právnickou a fyzickou osobou. Tuto změnu lze hodnotit pozitivně, neboť nastoluje rovnost mezi vlastníky, zjednodušuje aplikaci ustanovení právního předpisu a v daných případech odstraňuje administrativu spojenou s povolováním kácení.

Opakem pak je novelou zavedený rozdílný postup při kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních právních předpisů. Doposud bylo toto kácení prováděno na oznámení min. 15 dnů před jeho provedením. V režimu oznámení novela ponechala dřeviny, které jsou součástí břehových porostů nebo se nacházejí v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy. Ostatní případy převedla do režimu povolení. Dále převedla kompetence pro přijímání oznámení kácení z obecních úřadů na obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Tato změna zachovala vlastníkům dřevin administrativní náročnost na stejné úrovni, protože náležitosti žádosti o povolení ke kácení a oznámení o kácení jsou

shodné. Orgánu ochrany přírody změna přinesla zvýšení administrativní náročnosti spojené s vedením správního řízení ve věci povolení kácení, neboť před novelou vedl tato řízení pouze v případech, kdy bylo třeba rozhodnutím kácení pozastavit, omezit nebo zakázat.

V roce 2013 prošla první a významnou novelou vyhláška č. 395/1992 Sb., kdy v účinnost vstoupila vyhláška č. 189/2013 Sb., která ve stávající vyhlášce zrušila § 8 upravující kácení dřevin. Některá jeho ustanovení převzala, zavedla také nové pojmy a upravila výčet dřevin, k jejichž kácení není třeba povolení. Nově bylo možné bez povolení kácet dřeviny rostoucí na zahradách, což přineslo další nejednotnost v povolování kácení a diskriminaci určité skupiny vlastníků a v některých případech i významný úbytek vzrostlých dřevin. Stejně jako tomu bylo v právní úpravě z roku 1980, vyhláška posílila ochranu stromořadí a umožnila kácení stromů v něm rostoucích, a to bez ohledu na jejich velikost, pouze na základě povolení.

Po roce a půl byla vyhláška č. 189/2013 Sb. novelizována. Pojem zahrada byl zrušen a postup pro kácení dřevin se vrátil do stavu před jeho zavedením. Nově bylo zavedeno kácení ovocných dřevin rostoucích na vymezených druzích pozemků bez povolení. Část vlastníků se dočkala sjednocení postupů a jiné zase postihla rozdílnost a diskriminace. Pozitivně lze hodnotit novelu v tom, že složkám IZS zjednodušila náležitosti oznámení kácení.

Závěrem lze konstatovat, že první právní úprava z roku 1965, řešící obecnou ochranu dřevin, svou jednoduchostí dávala všem vlastníkům bez rozdílu stejné podmínky. Další právní úpravy s sebou přinášely rozdílný postup při povolování kácení, a tedy diskriminaci některých vlastníků dřevin. Za stabilní lze v právní úpravě označit institut oznámení ex post při kácení „v krajní nouzi“, který se v téměř nezměněné podobě vyskytuje již pětatřicet let, a dále pak velikostní limity pro kácení dřevin bez povolení. Poprvé byly stanoveny ve vyhlášce z roku 1980. Pro stromy to byl obvod kmene do 125 cm včetně měřený ve výšce 130 cm nad zemí a pro dřeviny keřového vzrůstu, jejich plošná výměra do 60 m² včetně. Po dvanácti letech došlo v nové vyhlášce k jejich snížení, a to u stromů o 45 cm a u keřových porostů o 20 m², a tyto rozměry platí doposud.

V oblasti kácení dřevin v nezměněné podobě od doby své účinnosti nejdéle vydržela vyhláška č. 395/1992 Sb., a to jednadvacet let, druhým v pořadí je zákon o ochraně přírody a krajiny, který byl poprvé novelizován po sedmnácti a půl letech. Stabilitu vykazuje ustanovení § 9 ZOPK pojednávající o náhradní výsadbě a odvodech,

které je od účinnosti zákona doposud v nezměněné podobě. Za čtyřadvacet let však nebyl přijat zvláštní zákon, který měl stanovit výši odvodů a podmínky pro jejich ukládání či prominutí. Z důvodu jeho absence tedy není možné úhradu odvodů uplatnit. Nejkratší dobu, pouhý rok a půl, bylo možné využívat ustanovení § 3 vyhlášky č. 189/2013 Sb. a kácet bez povolení dřeviny rostoucí v zahradách. Ke změnám právní úpravy ochrany dřevin rostoucích mimo les docházelo od roku 1965 průměrně jednou za třináct let. Zůstává otázkou, s jakou dynamikou bude její vývoj pokračovat a jakým směrem se bude ubírat.

Závěr

Počátek právní úpravy, která plošně zakotvila ochranu dřevin rostoucích mimo les, lze datovat k roku 1956, kdy byl schválen zákon o státní ochraně přírody. Zabýval se pouze zvláštní ochranou a podle něho bylo možné prohlásit za chráněné mimo jiné i významné stromy a jejich skupiny. Do té doby se právní úprava ochrany dřevin rostoucích mimo les vyskytovala ojediněle a řešila pouze ochranu konkrétní dřeviny či skupiny dřevin. Počátek obecné ochrany dřevin byl dán v roce 1965 vydáním vyhlášky č. 89/1965, která upravovala povolování kácení dřevin a nakládání s vytěženou dřevní hmotou. Po šestnácti letech ji nahradila vyhláška č. 142/1980 Sb. Dřeviny, pro které bylo třeba povolení ke kácení, nově vymezila velikostí a místem, na kterém rostou. V případech, kdy se jednalo o ohrožení života nebo způsobení škody, umožňovala kácení na oznámení po provedení prací. Obsahovala ustanovení o nakládání s dřevní hmotou.

V červnu 1992 vstoupil v účinnost zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a v srpnu téhož roku jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. Nová právní úprava převzala a upravila některá ustanovení předchozí vyhlášky (kácení bez povolení s povinností oznámení po jeho provedení, vymezení velikostí dřevin, pro které je třeba povolení ke kácení). Nově zavedla možnost kácení po předchozím oznámení orgánu ochrany přírody. Do svých ustanovení již nezakotvila nakládání s vytěženou dřevní hmotou. Po sedmnácti letech byla novelizována ustanovení § 8 odst. 2 a 3 ZOPK. Právníkům osobám odpadla povinnost žádat o povolení ke kácení dřevin bez ohledu na jejich velikost. U dřevin v režimu výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů novela zachovala oznamovací režim pouze pro dřeviny, které jsou součástí břehových porostů nebo se nacházejí v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy. Ostatní případy převedla do režimu povolení. V upraveném znění zůstal zákon doposud.

Významnou změnu v oblasti povolování kácení dřevin přinesla vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, která ve stávající vyhlášce č. 395/1992 Sb. zrušila § 8 týkající se této problematiky. Posílila ochranu stromořadí, nově definovala pojem zahrada a umožnila, aby stromy zde rostoucí byly káceny bez povolení. V listopadu 2014 novela vyhlášky pojem zahrada a s ním spojenou výjimku kácení zrušila. Nově však zavedla kácení bez povolení pro ovocné dřeviny rostoucí na určitých druzích pozemků. Tato změna byla zatím změnou poslední.

Dřeviny u památkově chráněných objektů podléhají režimu ochrany dané nejen zákonem o ochraně přírody a krajiny, ale také zákonem o státní památkové péči. Povolení k jejich kácení může orgán ochrany přírody vydat jen na základě souhlasného závazného stanoviska orgánu státní památkové péče. V praxi také mnohdy dochází ke střetu veřejnoprávní úpravy a úpravy soukromoprávní, a to zejména při řešení sporů vzniklých imisemi v podobě kořenů, větví, listů a plodů vnikajících na pozemek souseda či v podobě zastínění jeho pozemku.

V poslední části práce jsou navrženy změny, které považuji za vhodné v aktuální úpravě provést. V zájmu zkvalitnění výkonu státní správy v oblasti ochrany dřevin bych převedla působnost svěřenou obecním úřadům na obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Dále je nutné sjednotit postup při kácení dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů, protože rozdílné používání povolovacího a oznamovacího režimu považuji za značně nesystémové. V praxi je mnohdy problematické ukládání náhradní výsadby kvůli nedostatku vhodných pozemků a určení odpovídajícího počtu nově vysazených stromů, proto bych namísto ní zavedla odvody do rozpočtu obce pro použití v oblasti životního prostředí. Z právní úpravy ochrany ovocných dřevin bych zcela odstranila kritéria vyplývající z administrativního označení zastavěného území či druhu pozemku v katastru nemovitostí, jelikož stanovení toho, zda dřeviny podléhají povolení, by mělo vycházet pouze z jejich funkčního významu. Umožnila bych kácení všech ovocných dřevin bez povolení.

Návrhy de lege ferenda pramení z mého dlouholetého působení v roli orgánu ochrany přírody na úrovni pověřeného obecního úřadu. Ve své praxi jsem zaznamenala všechny změny legislativy, které se obecné ochrany dřevin dotkly. Mám k nim spíše negativní postoj, jelikož většina z nich bohužel dostatečně nereflektuje zkušenosti a poznatky z reality. Domnívám se, že mnou navržené úpravy by výrazně přispěly ke zjednodušení právní úpravy, k odstranění nerovností a lepší ochraně dřevin jakožto cenné součásti naší přírody.

Summary

The first part of the thesis is a summary of historic legislation concerning nature protection till the adoption of Nature and Landscape Protection Act in 1992. The second part deals with changes in Nature and Landscape Protection Act itself as well as following delegated legislation since its adoption till present times. Different procedures foregoing authorisation of felling under different conditions are described in each chapter. Special conditions occur when the subject woody plant is at real estate under Heritage Preservation Act or when there is higher interest, such as security of power supply in the case of woody plants growing near transmission lines. The question of the conflict between woody plants protection and ownership protection is also mentioned. The last part acquaints reader with the amendments which the author suggests to current legislation. She draws inspiration from years of practice in nature protection authority where she encounters problems concerning both the public authority and woody plants owners.

Seznam zdrojů

Tištěné zdroje:

KNOTEK, J. Kácení dřevin podle § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona. *Správní právo*. 2005. sv. XXXVIII, č. 2, s. 110--117. ISSN 0139-6005.

KOLAŘÍK, J. et al. *Péče o dřeviny rostoucí mimo les*. 1. díl, 2. dopl. vyd. Vlašim: ČSOP, 2003, 261 s., [72] s. příl., [4] s. obr. příl. Metodika Českého svazu ochránců přírody, č. 5. ISBN 80-86327-36-1.

MIKO, L. -- BOROVIČKOVÁ, H. a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. 590 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-585-8.

PEKÁREK, M. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: (komentář)*. Brno: Iuridica Brunensia, 1995. 199 s. Právo a současnost. ISBN 80-85964-17-1.

Internetové zdroje:

JIRÁSKOVÁ, M. *Ochrana dřevin rostoucích mimo les*. Brno, 2012/2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra práva životního prostředí a pozemkového práva. [online] citováno dne 6. 2. 2016. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/309677/pravf_m/Ochrana_drevin_rostoucich_mimo_les.txt

Důvodová zpráva k zákonu č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, Sněmovní tisk 632/0, část č. 1/5 novela z. o ochraně přírody a krajiny - EU, verze PDF [online] citováno dne 28. 2., 1. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=30574>

Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Knihovna připravované legislativy. Příloha s názvem důvodová zpráva zd_RACK9NVDWG99.docx [online] citováno dne 23. 2., 1. 3. 2016. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LNFK7V9>

Metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvody. (Věstník MŽP, ročník XIV, částka 5, červenec – srpen 2014, str. 25–44). [online] citováno dne 28. 2., 29. 2., 5. 3. a 24. 4. 2016. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/\\$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/B95ED63879016512C1257D480045E0D2/$file/V%C4%9Bstn%C3%ADk_05_cervenec_srpen_opr.pdf)

Rozsudek Nejvyššího soudu Sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 ze dne 29. dubna 2015, [online] citováno dne 14. 3. 2016. Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/6D8EBD66AB3DAF89C1257E9A00462C99?openDocument&Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího správního soudu Sp. zn. 1 Ao 2/2010 - 185 ze dne 18. ledna 2011, [online] citováno dne 10. 4. 2016. Dostupné z:

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0002_1Ao__100_20110202085732_prevedeno.pdf

Rozsudek Nejvyššího správního soudu Sp. zn. 7 As 162/2015 - 59 ze dne 5. listopadu 2015, [online] citováno dne 28. 2. 2016. Dostupné z:

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2015/0162_7As__1500059_20151208101347_prevedeno.pdf

Usnesení Ústavního soudu Sp.zn. I. ÚS 3258/12 ze dne 23. května 2013[online] citováno dne 14. 3. 2016. Dostupné z:

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79556&pos=1&cnt=1&typ=result>

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 30 Ca 131/1998 ze dne 18. 12. 1998, citováno dne 24. 4. 2016. Dostupné ze systému ASPI.

Vyhláška č. 89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1965-89/zneni-0>

Vyhláška č. 142/1980 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o ochraně stromů rostoucích mimo les, o postupu při výjimečném povolování jejich kácení a o způsobu využití dřevní hmoty z těchto stromů [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-142/zneni-19810101>

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-395>

Vyhláška č. 60/2008 Sb., o plánech péče, označování a evidenci území chráněných podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a o změně vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, (vyhláška o plánech péče, označování a evidenci chráněných území) [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-60/zneni-0>

Vyhláška č. 64/2011 Sb., o plánech péče, podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-64>

Vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení [online] citováno dne 16. 2., 23. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-189/zneni-0>

Vyhláška č. 222/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-222>

Vyhodnocení meziresortního připomínkového řízení k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Knihovna připravované legislativy. Příloha s názvem vypořádání připomínek vp_RACK9NVDWG99.doc [online] citováno dne 25. 2. 2016. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LNFK7V9>

Zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 7. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-40/zneni-19870101>

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 29. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1987-20>

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 17. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 18. 2., 19. 2., 23. 2., 27. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 27. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114/zneni-0>

Zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 28. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-266>

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 27. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-13>

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) [online] citováno dne 4. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-458>

Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 5. 3. 2016.

Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 24. 4. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40/zneni-20150917>

Zákon č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů [online] citováno dne 16. 2. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-349>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] citováno dne 13. 3. a 20. 3. 2016. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast3>